

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt finansowany jest ze środków Unii Europejskiej: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europa inwestująca w obszary wiejskie w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Projekt dofinansowany ze środków LGD „Perły Czarnej Nidy”.

Opis innowacji wypracowanych w ramach projektu „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami”.

Cel projektu „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami”.

Projekt „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami” zrealizowany został przez Stowarzyszenie Mieszkańców Piasecznej Górki „Z Górki”. Środki na realizację projektu zostały pozyskane w ramach projektu grantowego „Lokalna Sieć Innowacji” realizowanego przez Lokalną Grupę Działania „Perły Czarnej Nidy”.

Wdrażana przez „Perły Czarnej Nidy” Lokalna Strategia Rozwoju przewiduje szereg przedsięwzięć, których celem jest wykorzystanie lokalnych zasobów oraz aktywizacja mieszkańców obszaru LGD. Jednym z tych przedsięwzięć jest właśnie projekt grantowy „Lokalna sieć innowacji”. Został on pomyślany jako odpowiedź na zdiagnozowane w czasie opracowywania LSR problemy lokalnej społeczności związane z niewystarczającym stopniem zaangażowania młodych osób w lokalne sprawy

i działalność organizacji pozarządowych, niewystarczającą partycypację mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska oraz problemy z integracją społeczności w skutek osiedlania się nowych osób na obszarze LGD. Granty realizowane przez mieszkańców obszaru LGD w ramach „Lokalnej Sieci Innowacji” miały wnieść wkład w przezwycięzenie tych problemów poprzez pobudzenie innowacyjnego potencjału lokalnej społeczności. W szczególności miały one doprowadzić do wypracowania przez mieszkańców innowacyjnych projektów, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach kolejnych przedsięwzięć dofinansowanych przez LGD.

Decydujący wpływ na kształt projektu zrealizowanego przez Stowarzyszenie „Z Górki” miała definicja przedsięwzięcia innowacyjnego przyjęta w Lokalnej Strategii Rozwoju. Zgodnie z nią, takie przedsięwzięcie powinno spełniać 3 kryteria:

- stanowić odpowiedź na istotny lokalny problem,
- wykorzystywać lokalne zasoby,
- być realizowane z zastosowaniem metod partycypacyjnych.

Autorzy projektu „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami” wyszli z założenia, że Obszar LGD „Perły Czarnej Nidy” dysponuje wieloma cennymi zasobami, które mogą zostać wykorzystane na rzecz rozwoju lokalnego. Do najważniejszych z nich należą:

- zasoby przyrodnicze – wśród nich zwłaszcza wodny potencjał gminy związany z Obszarem NATURA 2000 „Dolina Czarnej Nidy”,
- zasoby kulturowe – lokalne tradycje, które mogą zostać wykorzystane do tworzenia nowych sposobów wykorzystania wodnego potencjału obszaru LGD,
- zasoby ludzkie – potencjał młodych, wykształconych mieszkańców obszaru LGD.

Projekt „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami” polegał na zorganizowaniu wyjazdu studyjnego i dwudniowych warsztatów terenowych, w których wzięli udział mieszkańcy miasta i gminy Morawica. W czasie wyjazdu zapoznali się oni z innowacyjnymi rozwiązaniami wdrożonymi na obszarze LGD Powiatu Wielickiego. Zdobyta wiedza została następnie wykorzystana w czasie warsztatów prowadzonych przez przedstawicieli Fundacji Socjometr. Efektem realizacji warsztatów było zdiagnozowanie problemów i potrzeb społecznych występujących w gminie Morawica oraz znalezienie wspólnie ze społecznością lokalną sposobów ich rozwiązania i zaspokojenia. Warsztaty miały wyposażyć uczestników w kompetencje związane ze stosowaniem techniki *design thinking*. Ich integralną częścią były także zajęcia polegające na wypracowaniu propozycji projektów, które mogłyby zostać zrealizowane na terenie miasta i gminy

Morawica. Projekt „Aktywizacja mieszkańców gminy Morawica poprzez organizację wizyty studyjnej połączonej z warsztatami” zakładał wypracowanie innowacyjnych rozwiązań. W czasie warsztatów przygotowano aż 4 kompletne propozycje projektów, które spełniają przedstawioną powyżej definicję innowacji. Wypracowane na warsztatach rozwiązania zostały następnie poddane konsultacjom społecznym. Diagnoza zasobów i problemów oraz propozycje ich rozwiązania upublicznione zostały na stronie gminy Morawica, stronie LGD „Perły Czarnej Nidy”, fanpage LGD „Perły Czarnej Nidy”, fanpage sołectwa Piaseczna Górka. Mieszkańcy mogli przeglądać i komentować te materiały. Celem konsultacji było zebranie opinii jak największej liczby mieszkańców na temat proponowanych działań oraz udoskonalenie ich pod kątem ewentualnego przyszłego wdrożenia. Jak można przekonać się poniżej, zamierzenie to zostało osiągnięte. W dalszej części raportu przedstawione zostaną efekty prac warsztatowych z uwzględnieniem efektów przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Lokalne zasoby

Pierwszym krokiem do opracowania innowacyjnych rozwiązań było, w świetle powyższej definicji, zdiagnozowanie zasobów lokalnej społeczności – miasta i gminy Morawica. W czasie warsztatów stworzono obszerną listę zasobów, które dla ułatwienia podzielone zostały na 4 kategorie. Efekty pracy uczestników warsztatów umieszczone zostały w poniższej tabeli.

<p><u>Zasoby przyrodnicze i turystyczne</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasy • Obszary chronione Natura 2000 • Spływy kajakowe • Gospodarstwa agroturystyczne • Zalew i plaża • Park linowy • Rezerwat Cisów • Motocross • Stadniny koni • Ścieżka dydaktyczna w leśniczówce w Bilczy • Rzeka • Wyrobiska pokopalniane 	<p><u>Zasoby kulturowe</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Cmentarz • Zabytkowe kościoły • Muzeum garncarstwa • Wioska indiańska • Postać historyczna – ks. Piotr Ściegienny • Twórcy ludowi • Orkiestra dęta • Noc Świętojańska • Zespoły dziecięce • Poeci i wydawane przez nich tomiki wierszy • Kapliczki
<p><u>Zasoby społeczne</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Koła Gospodyń Wiejskich • OSP 	<p><u>Zasoby gospodarcze i infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kolej, droga krajowa, droga wojewódzka • Tereny budownictwa mieszkaniowego

<ul style="list-style-type: none"> • Szkoły, w tym liceum medyczne • Punkt przedszkolny • Stowarzyszenia • Klub Seniora • Klub Karate • Straż miejska 	<ul style="list-style-type: none"> • Świetlice • Położenie w pobliżu Kielc • Szpital • Nowoczesny budynek gminy • Przedsiębiorstwa, kopalnie • Sklepy • MZK • Plac zabaw • Wiata, boisko, miejsca spotkań • Młyny wodne • Korty tenisowe
---	---

Konsultacje społeczne potwierdziły, że stworzona lista zasobów jest w dużym stopniu kompletna. Niemniej jednak wypowiedzi mieszkańców pozwoliły na doprecyzowanie opisu niektórych zasobów oraz identyfikację tych spośród nich, które są mniej znane. Wskazano m.in. na ruiny kaplicy Oraczewskich, kaplice w Nidzie i w Brudzowie, ruiny dworów w Drochowie, Łąbędziowie, Radomicach oraz piec wapienny w Chałupkach, park podworski w Morawicy. Stwierdzono również, że opisywany obszar dysponuje także licznymi zasobami związanymi z historią II Wojny Światowej: krzyż pojednania w Radomicach, mogiły żołnierzy i powstańców, kapliczki wykorzystujące różnorodne elementy uzbrojenia, okopy czołgowe, pozostałości po bunkrach i działalności partyzanckiej.

Jeśli chodzi o zasoby przyrodnicze, to jeden z mieszkańców stwierdził, że na liście brakuje pomników przyrody oraz innych miejsc o dużych walorach turystycznych i przyrodniczych jak diabelski kamień w Radomicach czy odsłonięcia geologiczne w Woli Morawickiej i Chałupkach, strumyki z naturalnymi źródłami. Dla obszaru istotne są także zasoby niematerialne – historia rodziny Oraczewskich, lokalne tradycje i przede wszystkim sami mieszkańcy miasta i gminy z bogatą przeszłością, z ogromnym potencjałem, lokalni liderzy, działacze i aktywiści.

Problemy miasta i gminy Morawica

W czasie prac warsztatowych pominięto kwestię diagnozy problemów obszaru LGD. Przyjęto, że ich lista stworzona na etapie przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju jest adekwatna i kompletna. Postanowiono skupić energię grupy na poszukiwaniu nowych rozwiązań już rozpoznanych kłopotów. Wśród problemów, które były rozważane na warsztatach znalazły się następujące kwestie:

- Niska świadomość ekologiczna mieszkańców

- Brak wykwalifikowanej kadry pracowników
- Brak odpowiednich narzędzi do promocji obszaru
- Brak współpracy między przedsiębiorcami
- Niewielka rola turystyki w gospodarce obszaru
- Niezadowalający rozwój ekonomii społecznej i niska aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych
- Problemy młodych ludzi ze znalezieniem pracy na obszarze miasta i gminy
- Dezintegracja społeczności w związku z napływem nowych mieszkańców
- Niewystarczający stopień zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

W toku prac warsztatowych skupiono się na problemach związanych z ochroną zasobów przyrodniczych. Rozwijanie inicjatyw proekologicznych może bowiem przynieść liczne korzyści społeczności lokalnej. Po pierwsze, wspólne działanie na rzecz ochrony przyrody może być świetnym pomysłem na integrację mieszkańców. Po drugie, umiejętne wykorzystanie zasobów przyrodniczych może podnieść jakość życia członków społeczności lokalnej. Czyste środowisko oraz stworzone na jego bazie możliwości w zakresie rekreacji i wypoczynku mogą przyciągać na obszar miasta i gminy Morawica nowych mieszkańców oraz sprzyjać rozwojowi turystyki. Tym samym działania na rzecz ochrony przyrody będą jednocześnie pozwalać na wykorzystanie istotnych szans rozwojowych stojących przed miastem i gminą.

Przeprowadzone konsultacje społeczne potwierdzają, że wśród mieszkańców Morawicy i okolicznych miejscowości istnieje duże oczekiwanie podejmowania działań związanych ze zdiagnozowanymi zasobami. Za istotną kwestię uznano tworzenie odpowiednio wyposażonych miejsc, które mogłyby służyć do wspólnego spędzania czasu i integracji mieszkańców. Na pierwszy plan wysunęły się tu kwestie związane z budową, odpowiednim wyposażeniem i organizacją pracy lokalnych świetlic. Za bardzo potrzebne uznano także działania zmierzające do budowy lub poprawy jakości infrastruktury sportowej i turystycznej, w tym ścieżki i szlaki turystyczne oraz rowerowe. W konsultacjach społecznych poruszono także problem komunikacji publicznej. Jej wprowadzenie z pewnością podniosłoby jakość życia mieszkańców poszczególnych sołectw oraz sprzyjało integracji lokalnej społeczności. Podkreślono również, że dezintegracja dotyczy także "starych" społeczności.

Charakterystyka wypracowanych innowacji

Poniżej zaprezentowana została charakterystyka wypracowanych na warsztatach innowacyjnych rozwiązań. Opis innowacji skupia się na 3 kwestiach:

1. Cel proponowanego projektu - problemy na które mają odpowiedzieć proponowane działania.
2. Odbiorcy działań projektowych – określenie grup, które zyskać mogą na realizacji proponowanej innowacji
3. Opis działań – charakterystyka zadań, które niezbędne są do realizacji by rozwiązać zdiagnozowany problem.

Prezentowane poniżej w syntetycznej wersji propozycje składają się więc na niemal kompletną matrycę logiczną działań projektowych. Należy zatem stwierdzić, że ich potencjał wdrożeniowy jest bardzo wysoki. Rekomenduje się by przedstawiciele społeczności lokalnej rozważyli podjęcie działań zmierzających do urzeczywistnienia tych wypracowanych oddolnie pomysłów.

Projekt 1 Eko-spoko, czyli spotkanie z przyrodą

Cel proponowanego projektu

Gmina Morawica dysponuje wieloma cennymi zasobami przyrodniczymi. Mogą one być wykorzystane do podnoszenia jakości życia mieszkańców, zwiększania atrakcyjności gminy i rozwoju turystyki. Jednocześnie obserwuje się jednak poważne zagrożenia dla tych zasobów związane z niską świadomością ekologiczną mieszkańców. Problem pogłębiany jest przez niezadowalający stopień integracji społeczności lokalnej, co jest związane z osiedlaniem się w gminie nowych mieszkańców. Wspólne działanie na rzecz ochrony cennych lokalnych zasobów przyrodniczych będzie rozwiązaniem obu tych problemów.

Odbiorcy działań projektowych

Projekt kierowany będzie do mieszkańców miasta i gminy Morawica ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży

Opis działań

W ramach realizacji projektu zrealizowanych zostanie szereg zadań o charakterze edukacyjnym oraz integracyjnym. Stworzone zostaną okazje do spotkań mieszkańców oraz wspólnej zabawy i pracy wykorzystujących motywy ekologiczne. W czasie pierwszego ze spotkań wykorzystana zostanie technika questingu – mieszkańcy będą aktywnie spędzać czas wykonując zadania edukacyjne na leśnej ścieżce, na której organizatorzy porzucą różnego rodzaju odpady. Drugie spotkanie integracyjne zorganizowane zostanie w strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej. Mieszkańcy przy pomocy strażaków będą porządkować okoliczne lasy, a zebrane śmieci zostaną posegregowane i odebrane przez firmę zajmującą się recyklingiem. „Nagrodą” za wykonaną pracę będzie wspólne ognisko. Równoległe do tych działań podjęte zostaną działania edukacyjne w szkołach. Podsumowaniem projektu będzie

festyn, w czasie którego zaprezentowane zostaną efekty zajęć pro-ekologicznych w szkołach – prace plastyczne uczniów wykonane z odpadów oraz przedstawienie teatralne dotyczące recyklingu. Przeprowadzone zostaną także konkursy dotyczące ekologii. Część artystyczną festynu uświetnią występy Kół Gospodyń Wiejskich.

Projekt 2 Wiklina i wierzba – integrujemy się!

Cel proponowanego projektu

Słabością społeczności lokalnej w mieście i gminie Morawica jest niewystarczający poziom integracji mieszkańców. Rzadkością są wspólne działania podejmowane przez mieszkańców różnych sołectw, a problem ten dotyczy również miejscowości Bieleckie Młyny i Piaseczna Górka. Projekt opiera się na założeniu, że wspólna praca jest najlepszym sposobem na poprawę relacji w ramach społeczności lokalnej. Idealnym miejscem do podejmowania działań integracyjnych jest otoczenie miejscowej świetlicy, które wymaga zagospodarowania.

Odbiorcy działań projektowych

Mieszkańcy miejscowości Bieleckie Młyny i Piaseczna Górka.

Działania projektowe

W ramach realizacji projektu przeprowadzone zostaną warsztaty dotyczące tworzenia budowli z wierzby. Takie naturalne budowle powstają w wyniku sadzenia długich, żywych pędów wierzbowych oraz łączenia ich w łuki, sklepienia lub inne elementy przyszłych budowli. Przeszkoleni mieszkańcy będą następnie mogli wykorzystać zdobytą wiedzę do zagospodarowania terenu wokół świetlicy. Wspólne sadzenie, pielęgnowanie oraz kształtowanie unikatowej budowli, będzie nie tylko świetną zabawą, ale przyczyni się także do poprawy stanu relacji między mieszkańcami. Uzupełnieniem proponowanych zajęć będą warsztaty z rękodzieła opartego na wykorzystaniu wikliny papierowej.

Projekt 3 Przyjechałem, zobaczyłem, zostałem

Cel proponowanego projektu

Miasto i gmina dysponują cennym dziedzictwem kulturowym oraz unikatowymi lokalnymi tradycjami. Wiedza na ich temat nie jest jednak powszechna wśród mieszkańców. Powoduje to, że zasoby kulturowe nie są w wystarczającym stopniu wykorzystywane do rozwoju miasta i gminy. W szczególności niezadowolające jest wykorzystanie dziedzictwa kulturowego do rozwoju turystyki i tworzenia miejsc pracy w tym sektorze gospodarki. Odpowiednie wykorzystanie lokalnych zasobów

kulturowych przyczyni się do wzrostu atrakcyjności miasta i gminy, co będzie skutkowało napływem nowych mieszkańców i rozwojem demograficznym.

Odbiorcy działań projektowych

Działania będą kierowane do mieszkańców miasta i gminy Morawica oraz osób spoza tego obszaru – potencjalnych turystów.

Działania projektowe

Projekt będzie składał się z 3 etapów. W pierwszym etapie zebrana zostanie wiedza i wskazówki mieszkańców miasta i gminy dotyczące lokalnego dziedzictwa kulturowego. W ich pozyskaniu pomogą lokalne instytucje i stowarzyszenia, które zostaną zaproszone do współpracy. Zebrane informacje wykorzystane zostaną do promocji Morawicy. Następnym działaniem będzie wydanie publikacji: map turystycznych, folderów i broszur. Ogłoszony zostanie także konkurs dla mieszkańców na projekt tablic informacyjnych dla turystów, a zwycięska propozycja doczeka się realizacji. W trzecim etapie stworzona zostanie gra turystyczna z wykorzystaniem techniki questingu. Questing to rodzaj gry polegającej na odkrywaniu dziedzictwa miejsca i tworzeniu nieoznakowanych szlaków, którymi można wędrować kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach. Tego typu gra będzie przyczyniać się do wzrostu wiedzy mieszkańców na temat lokalnego dziedzictwa. Stanie się także ona kolejną atrakcją turystyczną miasta i gminy.

Projekt 4 Czysto – czyściej – ekogmina Morawica

Diagnoza

Główną motywacją twórców projektu była chęć zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców miasta i gminy Morawica. Uwaga powinna być w szczególności skupiona na problematyce wpływu różnego rodzaju odpadów na lokalny ekosystem. Istotne jest również propagowanie postaw proekologicznych wśród miejscowych przedsiębiorców. Tego typu działania sprzyjać będą wzrostowi atrakcyjności Morawicy dla obecnych i potencjalnych nowych mieszkańców oraz turystów. Wspólne działania na rzecz rozwiązania problemów ekologicznych takich, jak dzikie wysypiska śmieci, sprzyjać będzie ponadto integracji lokalnej społeczności.

Odbiorcy działań projektowych

Działania będą kierowane do mieszkańców miasta i gminy Morawica ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych przedsiębiorców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Działania projektowe

Projekt będzie składał się z dwóch komponentów. Pierwszym z nich będzie akcja „Sprzątanie Naszej Małej Ojczyzny”. Powierzchnia miasta i gminy podzielona zostanie na obszary, do których przydzielone zostaną ekipy sprzątające złożone z lokalnych mieszkańców. Będą one miały miesiąc na uporządkowanie podległego im obszaru. Na zakończenie prac w każdym z obszarów zorganizowane zostanie wspólne, integracyjne ognisko. Drugim komponentem będzie questing ekologiczny. Jego elementy zostaną przygotowane przy udziale lokalnych partnerów – szkół, ZHP, OSP, samorządu. Następnie zorganizowane zostaną „zawody” - przedstawiciele szkół oraz organizacji pozarządowych będą rozwiązywać przygotowane zadania na wytyczonym szlaku. Podsumowaniem tego etapu projektu będzie impreza integracyjna dla wszystkich mieszkańców miasta i gminy Morawica. Podczas imprezy uhonorowane zostaną szkoły i organizacje, które osiągnęły najlepszy wynik w zawodach terenowych.

Zakończenie

Przedstawione powyżej propozycje projektów w pełni wpisują się w definicję innowacji przyjętą w Lokalnej Strategii Rozwoju „Perły Czarnej Nidy”. Ich realizacja może z pewnością przyczynić się do rozwiązania zdiagnozowanych w niej problemów. Projekty zaproponowane przez uczestników warsztatów świadczą o ich wysokim stopniu zrozumienia dla idei pracy na rzecz społeczności lokalnej. Potwierdza to diagnozę zaprezentowaną w LSR, według której mieszkańcy są jednym z najcenniejszych zasobów obszaru LGD.

R
a
p
o
r
t

–

O
p